

Faustyna KLOCEK

Wojskowa Akademia Techniczna

im. Jarosława Dąbrowskiego w Warszawie

Wydział Cybernetyki / Instytut Organizacji i Zarządzania

faustyna.klocek@student.wat.edu.pl

MOCARSTWOWA POLITYKA FEDERACJI ROSYJSKIEJ WSPÓŁCZESNYM ZAGROŻENIEM DLA BEZPIECZEŃSTWA POLSKI I REGIONU MORZA BAŁTYCKIEGO

ABSTRAKT: Rosja od zawsze prowadziła działania, które polegały na wzmocnieniu jej pozycji geostrategicznej. Kiedy doszło do przekształcenia ładu międzynarodowego po „zimnej wojnie” Rosja zaczęła postrzegać obszary poradzieckie jako swą najbliższą strefę wpływów. Po wybuchu wojny na Ukrainie, a następnie aneksji Krymu, państwa bałtyckie oraz Polska nie miały wątpliwości co do istnienia bezpośredniego zagrożenia ze strony Federacji Rosyjskiej. Obecnie państwa europejskie mają świadomość, iż Rosja prowadzi wojnę na wielu frontach, mimo że nie zostały faktycznie wypowiedziane. Jest to wojna cybernetyczna, dyplomatyczna, hybrydowa oraz propagandowa. Jednakże największy niepokój budzą działania w sferze militarnej i arsenał jądrowy będący w posiadaniu Rosji. Stabilność w regionie zapewnia Sojusz Północnoatlantycki, którego polityka jest odpowiedzią na agresywne działania Federacji Rosyjskiej zagrażające bezpieczeństwu państw regionu Morza Bałtyckiego.

SŁOWA KLUCZOWE: Federacja Rosyjska, zagrożenia militarne, broń nuklearna, polityka bezpieczeństwa, obronność

SUPERPOWER POLICY OF THE RUSSIAN FEDERATION AS A CONTEMPORARY THREAT TO THE SECURITY OF POLAND AND THE BALTIC SEA REGION

ABSTRACT: Russia has always carried out activities which strengthened its geostrategic position in the world. When the international order was transformed after “the cold war”, Russia began to perceive the post-soviet territories as its closest zone of influence. After the break out of the war in Ukraine and then the annexation of Crimea, the Baltic states and Poland had no doubt concerning a direct threat from Russia. Currently European countries are aware that Russia wages wars on many fronts. Although they have not been actually declared, they are really taking place. It is a cybernetic, diplomatic, hybrid and propaganda war. However, the greatest threat is the nuclear arsenal that Russia possesses. Stability in the region is ensured by the North Atlantic Treaty Organization, whose policy is a response to the

aggressive actions of the Russian Federation, which threaten the security of the countries of the Baltic Sea region.

KEYWORDS: Russian Federation, military threats, nuclear weapons, security policy, defense

WPROWADZENIE

Wszelkie analizy dotyczące relacji Rosji z Polską oraz całym regionem Morza Bałtyckiego znajdują się nieustannie w centrum zainteresowania z racji dynamicznego rozwoju regionu, głównie w sferze gospodarczej i wojskowej. Kluczowym aspektem wpływającym na pozycję regionu jest współpraca z Sojuszem Północnoatlantyckim. Dzięki rozbudowie wschodniej flanki, NATO pokazuje, że państwa bałtyckie oraz Polska odgrywają znaczącą rolę w jego polityce.

Przedmiotem badań zaprezentowanych w niniejszej pracy jest analiza zagrożeń związanych z działaniami Rosji zarówno w stosunku do Polski, jak i do całego regionu Morza Bałtyckiego. Punktem odniesienia w analizie problemowej są kierunki polityki Federacji Rosyjskiej, zwiększania aktywności oraz zdobywania wpływów w regionie. Polska oraz pozostałe państwa regionu, aby zwiększyć swoje bezpieczeństwo współpracują z NATO, czego przykładem mogą być: rozmieszczanie baz wojskowych, prowadzenie wspólnych ćwiczeń, zwiększanie wydatków na obronność oraz modernizacja armii. Celem artykułu jest przedstawienie możliwych zagrożeń dla Polski i pozostałych państw regionu ze strony Federacji Rosyjskiej oraz przykłady podejmowanych działań zabezpieczających przed ewentualną agresją.

Artykuł podejmuje próbę rozwiązania podjętych obszarów badawczych. Jednym z nich jest wskazanie „przesmyku suwalskiego” jako punktu zapalnego w potencjalnym konflikcie z Rosją. Należy zwrócić uwagę na ten obszar, gdyż jego zaatakowanie uniemożliwiłoby pomoc państwom bałtyckim. Kolejnym obszarem badawczym jest ukazanie dysproporcji w posiadaniu uzbrojenia między Rosją a państwami regionu. Głównym zagrożeniem bezpieczeństwa militarnego jest posiadanie przez Federację Rosyjską broni jądrowej. Także militaryzacja Obwodu Kaliningradzkiego ma znaczny wpływ na zagrożenie bezpieczeństwa Polski i pozostałych państw regionu¹. Hipoteza badawcza dotyczy prowadzonej przez Rosję polityki imperialnej i chęci odgrywania w regionie roli mocarstwa, a tym samym zagrażanie Polsce i całemu regionowi Morza Bałtyckiego, w związku z militaryzacją Kaliningradu oraz zbrojeniem.

Rozpad Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich sprawił, że Rosja musiała wycofać się z prowadzonej dotąd polityki w obszarze swojej niedawnej strefy wpływów². To właśnie sytuacja międzynarodowa miała wpływ na formowanie się nowej, postradzieckiej rosyjskiej tożsamości. Rosja próbowała podjąć próbę identyfikacji z kapitalistycznym i demokratycznym Zachodem, w szczególności przyjąć rolę sojusznika jedyne go wówczas

¹ H. Kowalczyk (red.), Raport OSW, „Obwód Kaliningradzki 2016. Społeczeństwo, gospodarka, armia”, Warszawa 2016, s.18, https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/raport_w_obwodzie_kaliningradzkim_net.pdf (10.10.2018).

² H. Bukowiecka, *Polityka Federacji Rosyjskiej w regionie Morza Bałtyckiego*, Toruń 2012, s. 87-94, 295.

supermocarstwa – Stanów Zjednoczonych. Wtedy też Rosja zaczęła ukazywać swoje aspiracje mocarstwowe i chęć pozostania głównym graczem na obszarze postradzieckim. Państwa zachodnie nie popierały tego, a dawne kraje satelickie ZSRR dążyły do jak najszybszej integracji ze strukturami euroatlantyckimi, czyli NATO i Unią Europejską. Zatem głównym wyzwaniem dla Rosji było określenie własnej pozycji w systemie międzynarodowym, co przekładało się także na kwestię tożsamości³. Obszar Morza Bałtyckiego stanął przed jednym z największych wyzwań w swej ponad tysiącletniej historii. Był to wynik przemian ustrojowych w Polsce, zjednoczenia Niemiec, odzyskania niepodległości przez Estonię, Łotwę, Litwę, a także specyficznej roli eksklawy kaliningradzkiej⁴. Z czasem oprócz rozwijającej się współpracy zaczęto dostrzegać zagrożenia między Polską a Rosją. Obecnie w głównej mierze dotyczą one sfery militarnej⁵.

POLITYKA BEZPIECZEŃSTWA POLSKI I FEDERACJI ROSYJSKIEJ

Organizacje, do których należy Polska oraz inne państwa regionu umożliwiają współpracę oraz ochronę przed możliwymi zagrożeniami. Priorytetem jest wzmocnienie wschodnich i północnych granic NATO, co ma oznaczać dla Rosji, że Polska oraz pozostałe kraje regionu nie są bezbronne i każdy atak wymierzony w ich stronę będzie równoznaczny z odpowiedzią ze strony Stanów Zjednoczonych bądź NATO. To ma zapobiec ewentualnej agresji ze strony Federacji Rosyjskiej. Bowiem poziom znacznego spadku bezpieczeństwa przypada na rok 2008, w którym doszło do konfliktu rosyjsko-gruzińskiego. W 2014 r. Rosja dokonała aneksji Krymu, a następnie zaatakowała obwody: ługański i doniecki, czego następstwem było zawieszenie przez NATO cywilnej i wojskowej współpracy z Rosją. Współpraca Rady NATO-Rosja została wznowiona w 2016 r.

Generał Richard Shirreff, pierwszy oficer NATO i autor książki „Wojna z Rosją 2017” uważa, że obecność amerykańskich czołgów w Europie, a w szczególności w państwach bałtyckich jest słuszną⁶. Gdy Rosja zaczęła prowokować na granicy, a także naruszać wody terytorialne oraz przestrzeń powietrzną państw bałtyckich, zaufanie do niej zostało silnie naruszone⁷. W przypadku ataku Rosji na którekolwiek z państw regionu Morza Bałtyckiego, kluczowym czynnikiem obrony będzie reakcja Zachodu, w szczególności Stanów Zjednoczonych⁸.

W kontekście głównych zagrożeń płynących z imperialnej polityki Federacji Rosyjskiej, warto zauważyć że jednym z jej celów może być chęć podzielenia Sojuszu i przejęcie kontroli nad państwami, które posiadała w swojej strefie wpływów. Rosja mimo

³ J. Staniszkis, W. Marciniak, K. Świder, *Sekularyzacja myślenia politycznego w Rosji*, Warszawa 2016, s. 123, 124.

⁴ T. Szubrycht, *Bałtyckie wymiary bezpieczeństwa*, Gdynia 2010, s.225, 229.

⁵ M. Jastrzębski, *Rosja rozbudowuje umocnienia na granicy z Polską*, Szczecin 2018, <http://radio.szczecin.pl/6,374247,rosja-rozbudowuje-umocnienia-na-granicy-z-polska> (10.10.2018).

⁶ T. A. Kisielewski, *Przesmyk suwalski. Rosja kontra NATO*, Poznań 2017, s. 92.

⁷ I. T. Miecik, *Gen. Richard Shirreff: Rosja pokazuje, że nie boi się wojny totalnej [ROZMOWA]*, 2016, <http://wyborcza.pl/magazyn/7,124059,21186597,gen-richard-shirreff-rosja-pokazuje-ze-nie-boi-sie-wojny.html> (10.10.2018).

⁸ T. A. Kisielewski, *Przesmyk suwalski...*, op. cit., s. 94.

kryzysu gospodarczego zwiększa wydatki na zbrojenie, a tym samym stwarza napięcie w regionie, co zwiększa ryzyko wybuchu konfliktu zbrojnego. Rosja będzie także dążyć do zakłócania współpracy między państwami Sojuszu. Chce bowiem odgrywać główną rolę w Europie Środkowej i dąży do tego celu.

Jednym z priorytetów jest jednak niedopuszczenie do rozwoju jakiegokolwiek konfliktu zbrojnego na terytorium państw regionu. Dlatego kluczowy jest rozwój współpracy między każdym z państw. Do niezbyt łatwych należą stosunki Polski z Rosją, a ich poprawa musi leżeć w interesie obu krajów. Obecnie zawieszony mały ruch graniczny z Kaliningradem nie pomaga w integrowaniu Rosji z Europą⁹. Czy przyjacielskie inicjatywy są obecnie możliwe? Być może konieczne do zrealizowania tego priorytetu będzie opieranie się na kompromisie i pojednaniu. Postrzeganie różnych inicjatyw w dużej mierze wynika z informacji, które przekazują nam media. Na poprawę stosunków państw regionu wpłynąć powinna znajomość procedur, które służyłyby wymianie rzetelnych informacji i wpłynęły na odpowiednią współpracę poszczególnych władz w regionie oraz na przełamywanie stereotypów. Ważne dla rządów powinno być dobro społeczeństwa i umiejętność odróżnienia tego od dyplomatycznych sytuacji, w czym pomocny okazuje się dialog między państwami. W interesie państw regionu leży kwestia podniesienia rangi zawartych traktatów międzynarodowych, w tym o przyjaźni. W przypadku Polski i Obwodu Kaliningradzkiego będzie to respektowanie lokalnych umów o współpracy między Obwodem a województwami z nim graniczącymi. Należą do nich: Traktat między Rzeczypospolitą Polską a Federacją Rosyjską o przyjaznej i dobrosąsiedzkiej współpracy z 22.05.1992 r., Umowa między rządem RP a rządem FR o współpracy transgranicznej z 2.10.1992 r. oraz Umowa między Polską a FR o zasadach małego ruchu granicznego, która weszła w życie 27.07.2012 roku¹⁰.

ROZBUDOWA WSCHODNIEJ FLANKI NATO JAKO ELEMENT POLITYKI BEZPIECZEŃSTWA POLSKI

Priorytetem dla państw regionu Morza Bałtyckiego pozwalającym przeciwstawić się zagrożeniom ze strony Rosji, jest konsekwentna rozbudowa i modernizacja wojsk oraz współpraca w ramach NATO. Najbardziej możliwy, przewidywany scenariusz ataku Rosji, jest umiejscawiany w rejonie krajów bałtyckich, które posiadają mało liczne siły zbrojne¹¹. Obecnie we wschodniej flance NATO Polska i Estonia przekazują na obronę 2% PKB. Polska

⁹ M. Kaciewicz, *Koniec małego ruchu granicznego z Rosją. Czy Błaszczak daje pożywkę putinowskiej propagandzie?*, Warszawa 2016, <https://www.newsweek.pl/opinie/maly-ruch-graniczny-dlaczego-msw-wstrzymal-mrg-z-kaliningradem/3pjc149> (10.10.2018).

¹⁰ R. Białokórski, B. Gałek (red.), *Polska-Rosja. Wektory współpracy*, Siedlce 2017, s. 76-78.

¹¹ B. Chyż, *Polska prymusem w NATO. Ledwie pięć krajów spełnia wymogi wydatków na obronność*, 2017, <http://biqdata.wyborcza.pl/biqdata/7,159116,22140736,polska-prymusem-w-nato-ledwie-piec-krajow-spelnia-wymogi-wydatkow.html> (13.10.2018).

planuje zwiększyć wydatki na modernizację sił zbrojnych do 2,5% PKB¹². Podczas szczytu NATO w Newport w 2014 r. i w Warszawie w 2016 r. uznano, że głównym celem jest wzmocnienie wschodniej flanki NATO, poprzez rozmieszczenie czterech grup batalionowych, w tym na terenie Polski oraz trzech państw bałtyckich. Batalion amerykański z pomocą brytyjską oraz rumuńską i chorwacką wzmacnia obronę Polski i jest zlokalizowany w Bemowie Piskim oraz wyposażony jest w transportery opancerzone Stryker. Dodatkowo w Polsce stacjonują pododdziały Zmechanizowanej 4. Dywizji Piechoty z Fort Carson w Colorado (Pancerna Brygadowa Grupa Bojowa), która składa się z 3. Brygady Pancерnej US Army. Większość pododdziałów brygady ma być zlokalizowanych w Skwierzynie, Świętoszowie, Bolesławcu oraz Żaganiu. Natomiast w Orzyszu stacjonuje batalion NATO. Takie, a nie inne rozmieszczenie wojsk zostało dokładnie przeanalizowane. W momencie ewentualnego ataku Federacji Rosyjskiej na przesmyk suwalski, istnieje duża szansa na powstrzymanie natarcia i cofnięcia go poza naszą granicę. Z pomocą mogłyby przyjść też bataliony z zachodniej części Polski, w tym amerykańskie.

Kluczowa jest również realizacja postanowień szczytu NATO w Brukseli. Prócz zatwierdzenia wysokości wydatków obronnych, przywódcy zwrócili uwagę na zdolność szybkiego przetrzutu większych sił. Jest to wyzwanie postawione w szczególności Polsce. Konieczne jest wypracowanie całościowej odpowiedzi na rosyjskie systemy A2/AD (*anti-access/area denial*), które mogą utrudnić przetrzut sił Sojuszu. Do Polski do 2022 r. mają być dostarczone pierwsze systemy średniego zasięgu Patriot, na które nie mogą pozwolić sobie ze względów finansowych państwa bałtyckie¹³.

GLÓWNE ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA MILITARNEGO ZE STRONY FEDERACJI ROSYJSKIEJ

Zagrożenia o charakterze militarnym współcześnie dotyczą prawie każdego państwa. W dobie rozwiniętych technologii i arsenałów jądrowych wybuchu konfliktu nie można całkowicie wykluczyć. Federację Rosyjską uznaje się obecnie za największe zagrożenie, bowiem pozostali sąsiedzi pozostają w sojuszu z państwami regionu bałtyckiego albo są zbyt słabi (np. Białoruś). Rosję wyróżnia znacząca przewaga zarówno ilościowa i niekiedy jakościowa w najważniejszych systemach uzbrojenia¹⁴.

W dobie konfliktów hybrydowych zanikają granice między konfliktami militarnymi a innymi rodzajami konfliktów np. społecznymi, informacyjnymi, kulturowymi. Każde możliwe zagrożenie militarne będzie miało podłoże o znaczeniu geostrategicznym. Gospodarka Rosji staje się coraz bardziej osłabiona, a sankcje gospodarcze prowadzą do zubożenia społeczeństwa, co

¹² T. Sasiada, *Wydatki na obronność. Zdecydowana większość Polaków chce zwiększenia budżetu MON i liczebności armii*, 2017, <https://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artukul/modernizacja-sil-zbrojnych-wydatki-na-wojsko,119,0,2354,551.html> (13.10.2018).

¹³ Vide A. Kacprzyk, *Perspektywy odstraszenia i obrony NATO na wschodniej flance*, Warszawa 2018, <http://www.pism.pl/publikacje/biuletyn/nr-125-1698#> (10.10.2018).

¹⁴ E. Lucas, *Nowa zimna wojna. Rosja Putina. Zagrożenie dla Zachodu*, Warszawa 2015, s. 239.

może w dużym stopniu pogorszyć relacje z sąsiadami¹⁵. Prawdziwym zagrożeniem są nieznanne nam plany Kremla, który może chcieć dokonać działań destabilizujących w innych częściach byłego ZSRR. Zagrożeniem mogą tu być interwencje w obronie interesów mniejszości rosyjskiej, w takich państwach jak Litwa, Łotwa i Estonia, przypominające to co Rosja zrobiła na Krymie¹⁶. Kreml bowiem nie potrafi pogodzić się z wyjściem tych republik z jej dawnego imperium i ich wejściem w struktury NATO.

Polityka zagraniczna Rosji przejawiająca się w groźnych incydentach z udziałem rosyjskich samolotów bojowych i odrzutowców wobec Polski i pozostałych państw regionu jest powodem napięcia i strachu¹⁷. Te działania nie pozwalają żywić żadnych złudzeń co do bezpieczeństwa niepodległych państw sąsiadujących z Rosją. Stara się ona nieustannie powiększać strefę swoich wpływów politycznych, ekonomicznych i wojskowych. Jednakże konfrontacja militarna powinna być uznawana za ostateczność, bowiem bez wsparcia NATO żaden kraj regionu Morza Bałtyckiego nie byłby w stanie samodzielnie przeciwstawić się wojskom Federacji Rosyjskiej¹⁸.

Warto zwrócić uwagę na „suwalski przesmyk komunikacyjny” na pograniczu Polski i Litwy, który mógłby stać się zarzewiem konfliktu między Zachodem a Rosją, której celem byłoby odłączenie krajów bałtyckich od pozostałych państw NATO¹⁹. Znajduje się tam również węzeł augustowski, którym przebiegają drogi łączące nasz kraj z Litwą oraz główna linia kolejowa, będąca połączeniem Litwy, Łotwy i Estonii.

ROSYJSKA TRIADA NUKLEARNA A GROŹBA UŻYCIA BRONI JĄDROWEJ W REGIONIE

Głównym atutem Rosji jest posiadanie Strategicznych Wojsk Raketowych, które rozwijają się pod parasolem jądrowym. Mimo kryzysu finansowego, Rosja modernizuje wszystkie rodzaje sił zbrojnych. Modernizacja strategicznych wojsk jądrowych jest dla Kremla niezwykle ważna pod względem politycznym. W ich skład wchodzi: strategiczne wojska raketowe, atomowe okręty podwodne i lotnictwo strategiczne. Zgodnie z zapisem doktryny wojennej: „Federacja Rosyjska zastrzega sobie prawo do użycia broni jądrowej w odpowiedzi na wykorzystanie przeciwko niej i (lub) jej sojusznikom broni jądrowej i innych rodzajów broni

¹⁵ Kenneth Waltz uważał, że przydatność broni nuklearnej dotyczy jedynie odstraszenia, co sprowadza na bok możliwość obrony i prowadzenia działań wojennych: R. Kopeć, P. Mazur, *Odstraszanie militarne w XXI wieku. Polska – NATO – Rosja*, Kraków 2017, s. 8-10, 17.

¹⁶ Federacja Rosyjska w doktrynie wojennej wyraźnie zaznacza, że zapewnia sobie „możliwość interwencji w sąsiednich krajach w obronie własnych obywateli, czy nawet gdyby władze sąsiedniego kraju prowadziły politykę sprzeczną z interesami Rosji”, Polska Agencja Prasowa, *Doktryna wojenna Rosji zagraża Polsce? Sprawdź RBN*, <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/rbn-o-doktrynie-wojennej-rosji,525179.html>, (05.10.2018).

¹⁷ E. Lucas, *Nowa zimna wojna...*, *op. cit.*, s. 12.

¹⁸ T. Pisula, *Rosja umiera*, „Gazeta Polska” 15.10.2014 nr 42 (1106), s. 22.

¹⁹ R. Kopeć, P. Mazur, *Odstraszanie militarne...*, *op. cit.*, s. 61.

masowego rażenia, jak również w przypadku agresji przeciwko Federacji Rosyjskiej z zastosowaniem broni konwencjonalnej, jeśli zagrożone jest istnienie państwa”²⁰.

Rosyjska doktryna wojenna ukazuje możliwość użycia broni jądrowej w chwili konfliktu zbrojnego i ma ona dla Moskwy istotne znaczenie, chociażby w kwestii nacisku politycznego na inne państwa. Taktyczna broń jądrowa jest obecnie największym zagrożeniem, ponieważ rosyjski arsenał taktycznych głowic jądrowych jest większy niż zapasy NATO w Europie²¹. Aby bezpieczeństwo Polski nie było zagrożone bronią nuklearną powinna być traktowana jako broń ostateczna. Oprócz tego istnieje doktryna MAD, która mówi o wystarczającej ilości głowic po stronie Rosji, jak i USA aby się wzajemnie zniszczyć²². Zapasy taktycznych bomb na terenie tych państw są jednak nieduże w zestawieniu z rosyjskim arsenałem jądrowym. W takiej sytuacji odpowiednie siły i środki potrzebne do reagowania na rosyjskie działania posiadają Stany Zjednoczone.

W maju 2017 r. podczas prezentacji „Koncepcji obronnej Rzeczypospolitej Polskiej”, potwierdzono, że „kompleksy antydostępowe” A2/AD są najskuteczniejsze do zapewnienia bezpieczeństwa państwa²³. Rosja dysponuje różnymi środkami, które służą przełamaniu polskiej obrony przeciwlotniczej. Przykładem jest rozbudowywany kompleks raketowy szczebla operacyjno-taktycznego 9K720 Iskander zdolny do wystrzeliwania zarówno rakiet balistycznych, jak i manewrujących. Federacja Rosyjska do 2020 roku planuje mieć w posiadaniu co najmniej 12 brygad Iskanderów, dysponujących łącznie 144 wyrzutniami²⁴. Warto podkreślić, że tego rodzaju środki uderzeniowe rozmieszczono blisko granicy z Polską w obwodzie kaliningradzkim.

MILITARYZACJA OBWODU KALININGRADZKIEGO

Militaryzacja Obwodu Kaliningradzkiego budzi niepokój wśród państw regionu Morza Bałtyckiego. Lokalny system A2/AD zbudowany w europejskiej części obszaru NATO umożliwi kontrolę znacznej części terytoriów krajów bałtyckich.

Od 2011 r. na terenie Obwodu Kaliningradzkiego dyslokowano zmodernizowaną stację radiolokacyjną systemu Woronież-DM (decymetrowa). Dysponuje ona możliwościami obejmowania swoim zasięgiem całej Europy i części Atlantyku. Razem z potencjałem lotnictwa i wojsk raketowych jest częścią lokalnego systemu A2/AD (*anti-access/area denial*), który jest odpowiedzialny za „wykrywanie, śledzenie, zakłócanie i niszczenie celów przeciwnika”. Należy także podkreślić, że znaczna część terytoriów krajów bałtyckich znajduje się od 2012 r. w zasięgu oddziaływania rosyjskiego zintegrowanego systemu obrony powietrznej.

²⁰ Doktryna Wojenna Federacji Rosyjskiej z 26.12.2014 r., art. 27, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/03/35_KBN_DOKTRYNA_ROSJI.pdf (13.10.2018).

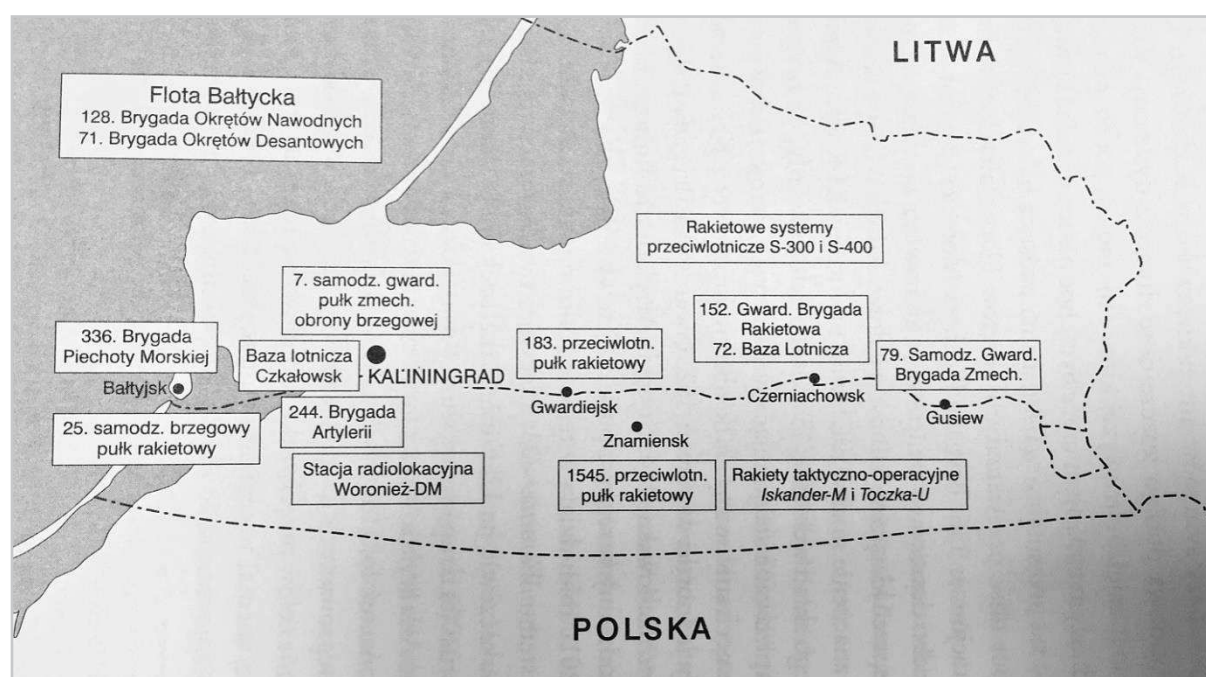
²¹ R. Lipka, *Rosyjska triada nuklearna – propagandowa broń Kremla?*, Warszawa 2017, s. 5.

²² *Ibidem*, s. 1-2.

²³ Koncepcja Obronna Rzeczypospolitej Polskiej, 2017, http://www.mon.gov.pl/d/pliki/rozne/2017/05/KORP_DRUK_v03_mn2.pdf (11.10.2018).

²⁴ *Ibidem*, s. 115.

Podczas manewrów „Zapad-2017” Rosja wykorzystała wszelkie możliwe siły raketowe i artyleryjskie. Metody A2/AD ćwiczone były w pierwszej fazie manewrów, poprzez przemieszczanie systemów obrony powietrznej z baz w Rosji i dalej na zachód. Udział w manewrach brał także morski komponent A2/AD. Są to jednostki Floty Bałtyckiej dyslokowane w Obwodzie Kaliningradzkim. Udział w ćwiczeniach zanotowały brzegowe kompleksy raketowe Rubież i Bastion oraz zgrupowanie okrętów Floty Północnej. Metody A2/AD wymagały użycia wyrzutni taktycznych pocisków balistycznych Iskander-M. Rosja złamała postanowienia traktatu o likwidacji pocisków raketowych średniego zasięgu (INF). Dokonała próby raketowej pocisku o podwyższonej mocy dla zestawu Iskander-M, który pokonał drogę 480 km z poligonu Kapustin Jar w obwodzie astrachańskim do celu na poligonie Makat w Kazachstanie²⁵. Poniższa mapa przedstawia dokładne rozmieszczenie oddziałów wojskowych na terenie Kaliningradu.

Mapa nr 1. Kaliningrad jako największa baza wojskowa FR w Europie

Źródło: T.A. Kisielewski, *Przesmyk suwalski. Rosja kontra NATO*, Poznań 2017, s. 58.

„PRZESMYK SUWALSKI” I WSCHODNIA FLANKA NATO

Bezpośrednie połączenie z eksklawą kaliningradzką jest jednym z rosyjskim priorytetów strategicznych, zaraz po szerokim dostępie do Bałtyku. Zajęcie terenu łączącego kraje bałtyckie z Polską – „przesmyku suwalskiego” umożliwiłoby połączenie obwodu kaliningradzkiego z Białorusią i utworzenie korytarza lądowego dla wojsk rosyjskich. Negatywny oddźwięk miałyby to dla państw bałtyckich, które zostałyby odłączone od NATO.

²⁵ Fundacja Warsaw Institute, *Zapad-2017 Podsumowanie*, <https://warsawinstitute.org/pl/zapad-2017-podsumowanie/> (09.10.2018).

Ten wąski pas liczy około 70 km i jest zlokalizowany w okolicach Suwałk, Augustowa i Sejn oraz oddziela Obwód Kaliningradzki od Białorusi. Zatem nie bez powodu obszar ten jest strategicznie ważny dla Rosji, gdyż umożliwia działania wielokierunkowe na terenie Europy Środkowo-Wschodniej. To także jedyny lądowy kierunek ratunku dla państw bałtyckich.

Obawą jest to, że NATO mogłoby nie zdążyć zareagować gdyby Rosja zaatakowała kraje bałtyckie. Prawdopodobny atak na przesmyk suwalski rozpocząłby się pod Grodnem, następnie przez powiat sokólski w kierunku na północ od Białegostoku. Rosyjskie jednostki mogłyby napotkać trudności w przedostaniu się dalej na zachód przy linii kolejowej Białystok-Augustów, ponieważ rozpościera się tu pas mokradeł i rzeka Brzozówka. Uciekając na południe również napotkałyby na nadrzeczne rozlewiska, bagna i torfowiska Kotliny Biebrzańskiej i rzeki Biebrzy od północnego zachodu. Atak ze strony polskiej mógłby nadejść z Puszczy Knyszyńskiej, z rejonu Czarnej Białostockiej i Supraśla, który broni dostępu do Białegostoku od północy. Byłoby to jednak ciężkie przy potencjalnie rozległym bombardowaniu lotniczym i artyleryjskim. Także warunki terenowe znacząco utrudniłyby atak. Zatem liczebność nawet najlepszych jednostek nie powinna być przeceniana. Gdyby Rosja wydzieliła zbyt dużą ilość wojsk do inwazji na przesmyk suwalski, mogłoby to doprowadzić do kolizji między nimi na konkretnym odcinku frontu²⁶. Obrona państw bałtyckich wymaga odpowiedniego przygotowania. Poniższa mapa przedstawia obszar „przesmyku suwalskiego”.

Mapa nr 2. Przesmyk suwalski

Źródło: <https://www.newsweek.pl/polska/gdzie-w-polsce-beda-stacjonowali-zolnierze-nato/cpmv2jm> (11.10.2018).

Nie można być pewnym aprobaty Białorusi co do rozmieszczenia na jej terenie rosyjskiej bazy wojskowej. Mińsk jak do tej pory konsekwentnie sprzeciwia się tym

²⁶ T. A. Kisielewski, *Przesmyk suwalski...*, op. cit., s. 59-60.

propozycjom. Obecnie jednak jest uzależniony od Moskwy w kwestiach gospodarczych, a napięte relacje dotyczące konfliktu gazowo-naftowego i kwestii dostępu białoruskich produktów do rynku rosyjskiego, które nie wpływają dobrze na współpracę obu państw²⁷.

12-14 września 2017 r. w Warszawie przeprowadzono symulację gry wojennej, w której zanalizowano potencjalny przebieg konfliktu rozpoczynającego się od zajęcia Białorusi przez Rosję i odsunięcia Łukaszenki od władzy²⁸. Wtedy jej terytorium zostałoby użyte jako baza ataków hybrydowych wymierzonych w Polskę i kraje bałtyckie. Na taki rozwój działań zdecydowanie nie można pozwolić, ale jego realność jest dość wysoka. Zdaniem Chris'a Donnelly'ego²⁹, manewry „Zapad 2017” były swoistą kremlowską wojną hybrydową. Przeprowadzono je w charakterze ofensywnym, czego dowodem są rosyjskie symulacje ataku na kraje bałtyckie, „naloty” przy litewskiej granicy oraz desant przy granicy łotewskiej i estońskiej. Warianty walki ofensywnej były ćwiczone przez Rosję także we wcześniejszych latach podczas „Zapad 2009” oraz „Zapad 2013”. Kreml postanowił zastraszyć Zachód swoim potencjałem zbrojnym i gotowością bojową³⁰.

Ważne jest, aby zapobiegać możliwym zagrożeniom militarnym ze strony Rosji i nie dopuścić do ataku na „przesmyk suwalski”, który jest najbardziej newralgicznym punktem Sojuszu Północnoatlantyckiego. NATO musi umocnić swoje działanie na tym obszarze i budować odpowiednie zdolności do reagowania w tym rejonie w myśl artykułu 3. Traktatu Północnoatlantyckiego³¹. Możliwe jest, że atak na „przesmyk suwalski” i przyległe obszary Polski byłby tylko jednym z wielu elementów agresji Federacji Rosyjskiej w regionie Morza Bałtyckiego. Jednak należy zwrócić uwagę na różnego rodzaju słabe punkty „przesmyku suwalskiego”, których obecnie nie powinno się lekceważyć. Jednym z nich jest brak odpowiednich instrumentów, umożliwiających sprawne przerzucenie wojska. Co więcej, gospodarze powinni posiadać odpowiedni potencjał logistyczny, adekwatny do uzbrojenia przeciwnika oraz być przygotowani na przyjęcie pomocy. W 2016 r. wydatki obronne Rosji wyniosły 69245 mld USD, a łącznie Polski, Litwy, Łotwy i Estonii 10885 mld USD³².

PODSUMOWANIE

W latach 2014-2018 aspiracje Rosji do odgrywania roli głównego decydenta w regionie Morza Bałtyckiego uległy rozszerzeniu. Z racji trwania wojny rosyjsko-ukraińskiej relacje państw regionu Morza Bałtyckiego z Rosją pozostają napięte. Państwami, które dysponują

²⁷ *Ibidem*, s. 16-19.

²⁸ A. Świedziński, *Gra wojenna z udziałem dowódców państw NATO i UE oraz ekspertów, 2017*, <https://pulaski.pl/gra-wojenna-udzialem-dowodcow-panstw-nato-ue-oraz-ekspertow/> (09.10.2018).

²⁹ Chris Donnelly, szef The Institute for Statecraft (Wielka Brytania) oraz doradca byłego sekretarza generalnego NATO,

R. Kopeć, P. Mazur, *Odstraszanie militarne...*, *op. cit.*, s. 74.

³⁰ *Russia Monitor...*, *op. cit.*

³¹ P. Dubiński, *Przesmyk suwalski kluczem do planów Rosji. Putin wykorzysta słabość NATO?*, 2015, <https://wiadomosci.wp.pl/przesmyk-suwal-ski-kluczem-do-planow-rosji-putin-wykorzysta-slabosc-nato-6025251129053825a> (05.10.2018).

³² R. Kopeć, P. Mazur, *Odstraszanie militarne...*, *op. cit.*, s. 78.

najmniejszym potencjałem militarnym są Litwa, Łotwa i Estonia. Z tego powodu skupiły się wraz z Polską na rozbudowie tzw. „wschodniej flanki NATO” i rozmieszczaniu amerykańskich jednostek wojskowych na swoim terytorium. Dodatkowo realizują różne przedsięwzięcia dotyczące współpracy obronnej m.in. *Baltic Naval Squadron* (BALTRON), *Baltic Air Surveillance Network* (BALTNET), *Baltic Air Policing*. Dzięki takim inicjatywom państwa te zwiększają swoje zaangażowanie w ramach Sojuszu Północnoatlantyckiego. Współpraca wojskowa w regionie napotyka jednak bariery, przez co nie jest możliwe wykorzystanie całego potencjału militarnego. Oprócz zagrożeń hybrydowych i asymetrycznych ze strony Federacji Rosyjskiej, są to różnice w postrzeganiu zagrożeń i odmienne postawy wobec zaangażowania międzynarodowego. Przeszkodą jest także dysproporcja w potencjale militarnym państw regionu.

Obecnie pojawia się wiele obaw co do bezpieczeństwa Polski i państw bałtyckich. W dobie rozwoju nowoczesnych technologii i arsenałów jądrowych każde państwo powinno być przygotowane na możliwość pojawienia się kryzysu. Obecnie nie można już wykluczyć pojawienia się bezpośredniej konfrontacji Zachodu z Rosją, która chętnie demonstruje swoją siłę militarną. Jej przewaga ilościowa i niekiedy jakościowa w najważniejszych systemach uzbrojenia dodatkowo wpływa na poziom zagrożenia. Potrafi także wywołać presję psychologiczną, poprzez którą tworzy się atmosfera niestabilności i strachu w regionie³³. To co zasadniczo porządkuje relacje militarne między Rosją a pozostałymi krajami regionu Morza Bałtyckiego, jest fakt posiadania przez Moskwę broni nuklearnej. Mimo to, warto zastanowić się na ile zagrożenie ze strony Rosji jest realne, a na ile Moskwa chce przekonać własne społeczeństwo o zagrożeniu z Zachodu. Dzięki powstającym bazom m.in. na Litwie i w Polsce, to Rosja jest otaczana przez Zachód. Putin sprawił, że zjawisko „*internal logic model*” zyskało popularność. Odnosi się to do pojawiających się podejrzeń i wprowadzania pozorów eskalacji ryzyka konfliktu, co może być chęcią odwrócenia uwagi od problemów wewnętrznych³⁴.

Spośród wymienionych zagrożeń ze strony Federacji Rosyjskiej najpoważniejsze dotyczą rejonu państw bałtyckich, z których utratą nie może się ona pogodzić. Jako „czarny scenariusz” przedstawia się konfrontację militarną między Rosją a NATO w rejonie krajów bałtyckich, które posiadają nieliczne siły zbrojne. Każde zagrożenie militarne będzie miało podłoże geostrategiczne. W tym sensie dla Rosji teren dzisiejszej Polski jest tak zwaną bramą na Zachód. Dlatego prowadzona przez NATO polityka odstraszenia i obrony na wschodniej flance jest dla państw bałtyckich i Polski kluczowym czynnikiem zapewniającym bezpieczeństwo w regionie. Państwa te bowiem najbardziej obawiają się Rosji i chcą aby NATO umożliwiło realną obronę przed możliwym zagrożeniem³⁵. Myślenie, że rozpoczęcie konfliktu Rosji przeciwko NATO jest nielogiczne, może okazać się błędne. Bowiem to co dla

³³ E. Lucas, *Nowa zimna wojna...*, op. cit., s. 14.

³⁴ R. Kopeć, P. Mazur, *Odstraszanie militarne...*, op. cit., s. 99.

³⁵ A. Kacprzyk, *Perspektywy odstraszenia...*, op. cit., <http://www.pism.pl/publikacje/biuletyn/nr-125-1698#> (10.10.2018).

nas jest nieracjonalne, dla Rosji może być bez wątplenia logiczne (tzw. zjawisko *mirror imaging*)³⁶.

BIBLIOGRAFIA

MONOGRAFIE

- Bukowiecka Halina. 2012. *Polityka Federacji Rosyjskiej w regionie Morza Bałtyckiego*. Toruń: Wydawnictwo Adam Marszałek.
- Staniszki Jadwiga, Marciniak Włodzimierz, Świder Konrad. 2016. *Sekularyzacja myślenia politycznego w Rosji*. Warszawa: Instytut Studiów Politycznych PAN.
- Szubrycht Tomasz. 2010. *Bałtyckie wymiary bezpieczeństwa*. Gdynia: Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte.
- Kisielewski Tadeusz. 2017. *Przesmyk suwalski. Rosja kontra NATO*. Poznań: Wydawnictwo Rebis.
- Białoskórski Robert, Gałek Beata (red.). 2017. *Polska-Rosja. Wektory współpracy*. Siedlce: Instytut Nauk Społecznych i Bezpieczeństwa UPH.
- Lucas Edward. 2015. *Nowa zimna wojna. Rosja Putina. Zagrożenie dla Zachodu*. Warszawa: Kurhaus Publishing.
- Kopeć Rafał, Mazur Przemysław. 2017. *Odstraszanie militarne w XXI wieku. Polska – NATO – Rosja*. Kraków: Wyd. Uniwersytet Pedagogiczny im. Komisji Narodowej w Krakowie.

ARTYKUŁY

- Kowalczyk Halina (red.). 2016. *Raport OSW. Obwód Kaliningradzki 2016. Społeczeństwo, gospodarka, armia*. https://www.osw.waw.pl/sites/default/files/raport_w_obwodzie_kaliningradzkim_net.pdf.
- Lipka Rafał. 2017. *Rosyjska triada nuklearna – propagandowa broń Kremla?* <https://pulaski.pl/analiza-rosyjska-triada-nuklearna-propagandowa-bron-kremla/>.
- Pisula Tomasz. 2014. *Rosja umiera*, „Gazeta Polska”, nr 42 (1106), Warszawa.
- Kacprzyk Artur. 2018. *Perspektywy odstraszania i obrony NATO na wschodniej flance*, <http://www.pism.pl/publikacje/biuletyn/nr-125-1698#>.

NETOGRAFIA

- Jastrzębski Maciej. 2018. *Rosja rozbudowuje umocnienia na granicy z Polską*, <http://radioszczecin.pl/6,374247,rosja-rozbudowuje-umocnienia-na-granicy-z-polska>.
- Miecik T. Igor. 2015. *Gen. Rivhard Shirreff: Rosja pokazuje, że nie boi się wojny totalnej [ROZMOWA]*. <http://wyborcza.pl/magazyn/7,124059,21186597,gen-richard-shirreff-rosja-pokazuje-ze-nie-boi-sie-wojny.html>.

³⁶ R. Kopeć, P. Mazur, *Odstraszanie militarne...*, *op. cit.*, s. 99.

- Kacewicz Michał. 2016. Koniec małego ruchu granicznego z Rosją. Czy Błaszczak daje pożywkę putinowskiej propagandzie? <https://www.newsweek.pl/opinie/maly-ruch-graniczny-dlaczego-msw-wstrzymal-mrg-z-kaliningradem/3pjcl49>.
- Chyż Bartosz. 2017. Polska prymusem w NATO. Ledwie pięć krajów spełnia wymogi wydatków na obronność. <http://biqdata.wyborcza.pl/biqdata/7,159116,22140736,polska-prymusem-w-nato-ledwie-piec-krajow-spelnia-wymogi-wydatkow.html>.
- Sąsiada Tomasz. 2017. Wydatki na obronność. Zdecydowana większość Polaków chce zwiększenia budżetu MON i liczebności armii. <https://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/arttykul/modernizacja-sil-zbrojnych-wydatki-na-wojsko,119,0,2354551.html>.
- Polska Agencja Prasowa. 2015. Doktryna wojenna Rosji zagraża Polsce? Sprawdź RBN. <https://www.tvn24.pl/wiadomosci-z-kraju,3/rbn-o-doktrynie-wojennej-rosji,525179.html>.
- Fundacja Warsaw Institute. 2017. Zapad-2017 Podsumowanie. <https://warsawinstitute.org/pl/zapad-2017-podsumowanie/>.
- Świedziński Albert. 2017. Gra wojenna z udziałem dowódców państw NATO i UE oraz ekspertów. <https://pulaski.pl/grawojenna-udzialem-dowodcow-panstw-nato-ue-oraz-ekspertow/>.
- Dubiński Przemysław. 2015. Przesmyk suwalski kluczem do planów Rosji. Putin wykorzysta słabość NATO? <https://wiadomosci.wp.pl/przesmyk-suwalski-kluczem-do-planow-rosji-putin-wykorzysta-slabosc-nato-6025251129053825a>.
- Doktryna Wojenna Federacji Rosyjskiej z 26.12.2014 r., art. 27, https://www.bbn.gov.pl/ftp/dok/03/35_KBN_DOKTRYNA_ROSJI.pdf.
- Koncepcja Obronna Rzeczypospolitej Polskiej, 2017, http://www.mon.gov.pl/d/pliki/rozne/2017/05/KORP_DRUK_v03_mn2.pdf.